

GARANTAREA INVIOLABILITĂȚII PERSOANEI – FACTOR INDISPENSABIL SECURITĂȚII ACESTEIA

Costachi Gheorghe - doctor habilitat în drept, profesor universitar, cercetător științific principal la Institutul de Cercetări Juridice și Politice al Academiei de Științe a Moldovei

CZU: 342.7

In prezent, dreptului la libertate și inviolabilitate personală îi este atribuită o semnificație deosebită într-o societate democratică. În documentele Comisiei pentru drepturile omului a ONU se subliniază că libertatea și inviolabilitatea persoanei constituie baza protecției și apărării tuturor celorlalte drepturi și libertăți ale omului. În demersul științific de față ne propunem să studiem esența și conținutul inviolabilității persoanei pentru a elucida specificul restrîngerii acesteia și limitele necesare de respectat.

Cuvinte-cheie: libertate, inviolabilitatea persoanei, constrîngere, restrîngerea inviolabilității persoanei.

Maintenant, droit à la liberté et à l'inviolabilité personnelle est attribuée une signification particulière dans une société démocratique. Dans les documents de la Commission des Nations Unies sur les droits de l'homme souligne que la liberté et l'inviolabilité personnelle est la protection et la défense de tous les autres droits de l'homme et des libertés. Dans cette l'approche scientifique nous proposons d'étudier l'essence et le contenu de l'inviolabilité personnelle pour élucider la spécificité de sa limitation et les limites nécessaires pour respecter.

Mots-clés: la liberté, l'inviolabilité personnelle, la coercition, limitation de l'inviolabilité personnelle.

В настоящее время, право на свободу и личную неприкосновенность имеет особое значение в демократическом обществе. В документах Комиссии ООН по правам человека подчеркивается, что свобода и неприкосновенность являются основой для охраны и защиты всех других прав и свобод человека. В данной статье, автор предлагает исследовать сущность и содержание неприкосновенности личности, а также выяснить особенности ее ограничения и допустимые пределы.

Ключевые слова: свобода, неприкосновенность, принуждение, ограничение неприкосновенности личности.

Potrivit art. 25 din Constituția Republicii Moldova [1] „Libertatea individuală și siguranța persoanei sînt inviolabile” (alin. 1); „Percheziționarea, reținerea sau arestarea unei persoane sînt permise numai în cazurile și cu procedura prevăzute de lege” (alin. 2). În baza acestor prevederi constituționale putem vorbi despre un veritabil drept la inviolabilitate personală, pe care statul îl garantează în cadrul raporturilor juridice de aplicare a constrîngerii juridice.

Problema *invioabilității persoanei* este de o deosebită actualitate pentru Republica Moldova,

aflată pe calea democratizării și edificării statului de drept. Ea necesită o atenție distinctă din partea legiuitorului, a teoreticienilor și practicienilor, deoarece, după cum susținea marele savant C. Stere „fără asigurarea libertății individuale și a libertății comunale, constituționalismul oricărei țări va rămîne o simplă fațadă, în dosul căreia se poate ascunde arbitrariul și despotismul cel mai neînfrînat. După modul în care statul respectă și protejează inviolabilitatea persoanei poate fi apreciat caracterul democratic și natura de drept a acestuia” [12, p. 465-466].

Pentru a putea dezvălui esența conceptului de „inviolabilitate” este absolut necesară explicarea categoriei de „libertate”. Din punct de vedere etimologic, cuvântul „*liber*” își are originea în latinescul „*liber*”, iar cuvântul „*libertate*” în latinescul „*libertas-tis*”, de unde au fost împrumutate atât de limba română, cât și de limba franceză. Potrivit *Dicționarului explicativ al limbii române*, semnificația cuvântului *libertate* constă în posibilitatea de a acționa după propria voință sau dorință; posibilitatea de acțiune conștientă a oamenilor în condițiile cunoașterii (și stăpînirii) legilor de dezvoltare a naturii și a societății [5, p. 570].

În opinia cercetătorului rus I.L. Petruhin [21, p. 6] „libertatea persoanei presupune o posibilitate oferită omului de a gândi și de a proceda conform propriilor convingeri, viziuni și reprezentări despre necesar și dorit, de a obține realizarea scopurilor prestabilite și astfel de a-și realiza „eul” propriu în lumea obiectivă”.

O idee destul de reușită expune în acest context autorul M. I. Abdulaev [14, p. 184], potrivit căruia „libertatea omului rezidă nu doar în posibilitatea de a îndeplini anumite acțiuni, dar și în dreptul de a exclude, înlătura orice bariere din calea realizării acestora”.

Conform teoriei politice moderne, libertatea individului este confruntată permanent cu problema controlului social. Unii din marii gânditori definesc libertatea ca fiind dreptul unui individ de a acționa cum dorește pentru a realiza scopurile personale, în timp ce acest drept este realizat și de către ceilalți membri ai societății. Din acest punct de vedere, libertatea individului implică o libertate de acțiune care trebuie să fie legitimată printr-o constrângere exercitată de societate, cu scopul evitării abuzurilor în cadrul relațiilor dintre oameni. În virtutea acestei constrângeri legitime, societatea va putea interveni ori de câte ori libertatea individului va fi afectată de acțiunile altuia [4, p. 61]. Este important în acest sens de precizat că limita dintre sfera de acțiune a individului și intervenția statului depinde, în mare parte, și de educația democratică a cetățenilor care știu sau nu știu să se comporte astfel încât să devină inutilă intervenția statului [13, p. 146-147].

În același timp, reiterăm că libertatea are sens numai în condițiile existenței limitelor, deoarece pentru a se manifesta ea trebuie să depindă

de ceva, să se circumscrie unor coordonate. Din acest punct de vedere, libertatea umană se întruchiează într-un mănunchi de limite care sunt condiția exercitării ei, terenul pe care se manifestă ca libertate îngrădită și condiționată [9, p. 141-142].

Libertatea personală este o libertate morală, psihică și fizică. Pe de o parte, ea reprezintă posibilitatea de a realiza faptele permise, iar pe de altă parte, ea presupune o independență față de influența coercitivă din exterior. În același timp, libertatea personală este limitată de legea „minimumului etic”, care proclamă: „fii liber, dar respectă libertatea altora”. Prin urmare, statutul juridic al omului se bazează pe propria libertate și pe respectul libertății celorlalți membri ai societății, ceea ce presupune că libertatea unui om poate fi limitată în interesul protecției altui om.

Pornind de la aceste momente, V.V. Demircan [16, p. 46-47] conchide pe bună dreptate că libertatea presupune posibilitatea persoanei, garantată de către stat, de realizare a unor acțiuni potrivit convingerilor proprii, limitarea căreia poate fi admisă doar în cazuri excepționale prevăzute de normele juridice internaționale și cele ale legislației naționale.

În ceea ce privește importanța acesteia, în doctrină [11, p. 8-9] se susține că libertatea individului este o valoare socială inestimabilă dat fiind că ea oferă posibilitatea valorificării tuturor însușirilor, atributelor, intereselor și aspirațiilor legitime și raționale ale ființei umane, în limitele admise de lege. Respectiv, se face distincție între libertatea ca *atribut al persoanei* și libertatea ca *drept fundamental* al cetățeanului. Primul aspect are în vedere posibilitatea de mișcare a persoanei, libertatea însoțind toate manifestările sociale ale acesteia și încorporându-se în noțiunea de *inviolabilitate a persoanei*, în timp ce în cel de-al doilea aspect libertatea apare ca un complex de drepturi recunoscute și garantate prin constituție.

Referindu-ne la *coraportul dintre libertatea persoanei și inviolabilitatea acesteia*, notăm că în teoria juridică [15, p. 22] acesta este privit prin prisma concepției filosofice a existenței a două tipuri de libertăți: *pozitivă* și *negativă* (concepție enunțată mai sus, potrivit căreia, prima presupune libertatea ce permite anumite lucruri, cea de-a doua – libertatea față de constrângere). Din per-

spectiva acestei concepții *dreptul la libertate individuală* presupune dreptul la o asemenea stare în care omul poate să dispună de sine, de corpul său, de psihicul, moralitatea, securitatea sa după bunul său plac, iar *inviolabilitatea persoanei* este privită ca dreptul la o asemenea stare, în condițiile căreia nu se admite afectarea integrității morale, fizice și de altă natură a individului prin constrângerea exercitată de către stat, persoane cu funcții de răspundere sau de către alți cetățeni. Sub acest aspect inviolabilitatea persoanei constituie o barieră de protecție față de atentatele din exterior, care permite realizarea completă a libertății individului.

Respectiv, se poate constata că atât timp cât omul există și acționează potrivit voinței sale proprii, el este inviolabil. Însă în cazul în care asupra sa se exercită o influență coercitivă (împotriva voinței sale) inviolabilitatea este restrânsă (dacă constrângerea este legală) sau lezată / încălcată (dacă constrângerea este ilegală) [3, p. 23]. În acest sens, și cercetătorul R.V. Orlov [19, p. 49] trasează distincția între *restrângerea inviolabilității persoanei* (restrângerea posibilității persoanei de a dispune de sine însuși) și *încălcarea dreptului la inviolabilitate personală*.

Merită enunțat în acest context că, în general, în studiile de specialitate pot fi întâlniți așa termeni ca „inviolabilitatea persoanei”, „inviolabilitatea personală”, „dreptul la inviolabilitate a persoanei” și „dreptul la inviolabilitate personală”. O evaluare a utilizării acestor noțiuni permite de a conchide că categoriile de „inviolabilitate a persoanei” și „inviolabilitate personală” sunt folosite ca sinonime, în schimb se face distincție între „inviolabilitatea persoanei” și „dreptul la această inviolabilitate” [3, p. 23-24]. În acest sens, cercetătorul V.A. Patiulin [20, p. 15] notează că „inviolabilitatea personală este o stare de fapt, iar dreptul la inviolabilitate personală presupune dreptul cetățenilor la protecție din partea statului față de atentate ilegale corelat cu obligația tuturor cetățenilor de a se abține de la asemenea atentate, precum și cu obligația organelor de stat de a apăra persoana față de orice atentat ilegal” (făcând abstracție de această distincție, în continuare noi vom utiliza aceste sintagme ca sinonime).

Din această perspectivă se face distincție între inviolabilitatea persoanei *lato sensu*, care are

drept scop de a asigura libertatea individuală și protecția juridică a fiecărei persoane față de arbitriul altor persoane și inviolabilitatea persoanei *stricto sensu*, care are drept scop de a proteja cetățeanul față de reținerile și arestările ilegale [19, p. 49].

Sub acest aspect, V.V. Demircean identifică în conținutul noțiunii de *inviolabilitate a persoanei* două drepturi: dreptul la libertate față de măsurile de constrângere aplicate de către stat prin organele sale și dreptul la libertate față de atentatele criminale din partea cetățenilor. În baza acestor momente, domnia sa conchide că inviolabilitatea persoanei din punct de vedere juridico-constituțional presupune protecția garantată de către stat a libertății fizice, psihice, sexuale, morale a persoanei față de atentatele criminale, precum și protecția față de restrângerea ilegală și nejustificată a acestor libertăți [16, p. 47].

Acest ultim moment a determinat și o definire în sens îngust a categoriei în discuție. Astfel, A.V. Pisarev [22, p. 18] susține că dreptul la inviolabilitate personală presupune dreptul subiectiv al persoanei (față de care legea admite aplicarea măsurilor de constrângere procesuală) la asigurarea inviolabilității fizice și psihice față de atentatele ilegale ale organelor de stat și a funcționarilor acestora.

Prin esență, anume o asemenea privire asupra lucrurilor cel mai mult ne interesează în prezentul demers științific, dat fiind faptul că implică nemijlocit problema aplicării constrângerii juridice, fiind în același timp clar că protecția inviolabilității persoanei față de atentatele ilegale ale altor persoane este asigurată de politica penală a statului, aceste atentate fiind calificate ca infracțiuni și pasibile de pedeapsa prevăzută de legislația penală.

În doctrina juridică mai pot fi atestate alte două abordări a conceptului de „inviolabilitate a persoanei”, deja în funcție de un alt criteriu. Interpretarea restrânsă a acestui drept presupune imposibilitatea de a lipsi ilegal de libertate (sub formă de arest, reținere etc.), adică inviolabilitatea fizică. Privită în sens extensiv, inviolabilitatea persoanei cuprinde nu numai inviolabilitatea fizică, ci și psihică, morală, spirituală, sexuală, securitatea personală și posibilitatea de a dispune liber de sine însuși [16, p. 47].

Într-o altă opinie, inviolabilitatea personală presupune neadmiterea nici unei ingerințe în sfera individuală a persoanei și cuprinde *invioabilitatea fizică și inviolabilitatea psihică*. În acest sens, *invioabilitatea fizică* este caracterizată, mai întâi de toate, prin lipsa oricărui contact fizic cu persoana împotriva voinței acesteia, iar *invioabilitatea psihică* – lipsa contactului de natură să suprimă conștiința, gândurile, voința persoanei și să exercite o influență coercitivă asupra comportamentului acesteia [22, p. 12].

Asigurarea *invioabilității fizice* presupune crearea de garanții suficiente de către stat față de orice atentat la viața, sănătatea, libertatea activității fizice, inviolabilitatea sexuală, atât din partea statului, a organelor și funcționarilor acestora, cât și din partea cetățenilor. Asigurarea *invioabilității psihice* cuprinde un complex de măsuri orientate spre protecția față de atentatele la sănătatea psihică și morală a persoanei, sfera intelectuală și volițională a conștiinței omului.

O accepțiune cu mult mai largă poate fi întâlnită la I.L. Petruhin [21, p. 35], în viziunea căruia dreptul la inviolabilitatea persoanei presupune libertatea omului și securitatea personală garantată de către stat, care constă în neadmiterea, reprimarea și sancționarea atentatelor la viața, sănătatea, integritatea corporală și libertatea sexuală (invioabilitatea fizică a individului); la onoarea, demnitatea și libertatea morală (invioabilitatea morală); la libertatea individuală a persoanei exprimate în posibilitatea de a dispune de sine însuși și de a determina locul aflării potrivit propriei voințe (securitatea personală).

O idee similară expune și E.V. Serdiucova [23], potrivit căreia prin dreptul inviolabilității personale se înțelege de asemenea și siguranța persoanei și libertatea omului garantate de către stat, care rezidă în neadmiterea, reprimarea și pedepsirea oricărui atentat asupra: - vieții, sănătății, integrității corporale și libertății sexuale (invioabilitatea fizică); - cinstei, demnității, libertății morale (invioabilitatea morală); - desfășurării normale a proceselor psihice (invioabilitatea psihică); - libertății individuale a omului, exprimată prin posibilitatea de a dispune de sine însuși, de timpul liber, de a determina de sine stătător locul aflării, neaflarea sub supraveghere sau protecție (siguranța personală).

În virtutea importanței sale deosebite, inviolabilitatea persoanei este privită ca fiind atât un drept al individului, cât și un principiu. O delimitare clară sub acest aspect face cercetătoarea E.G. Vasileva [15, p. 30], în viziunea căreia *principiul invioabilității persoanei* constă în neadmiterea (interzicerea) oricărui atentat ilegal asupra inviolabilității fizice, morale și psihice a individului, asupra libertății individuale, libertății generale de acțiune și siguranței persoanei în contextul realizării justiției penale. La rândul său, *dreptul la inviolabilitatea persoanei* este o asemenea stare a individului garantată de către stat care presupune că integritatea psihică și fizică și autonomia persoanei sunt libere față de orice constrângere. Potrivit Constituției, acest drept poate fi restrâns în condiții legale.

Merită atenție în context și ideea potrivit căreia inviolabilitatea persoanei presupune un anumit regim juridic, baza relațiilor dintre persoană și societate, dintre cetățean și stat; regim ce exclude restrângerea nejustificată a drepturilor și libertăților individului [23].

De rând cu aceste accepțiuni, în studiile de specialitate inviolabilitatea persoanei este abordată ca fiind o instituție juridică complexă. Astfel, în viziunea cercetătoarei A. A. Opaleva [18], instituția inviolabilității persoanei nu se reduce doar la însăși dreptul la inviolabilitate, adică la posibilitatea de a dispune de o asemenea valoare ca inviolabilitatea, dar cuprinde și asigurarea acestei posibilități prin mijloace juridice. Din această perspectivă, domnia sa susține că „instituția inviolabilității personale reprezintă un sistem de norme juridice ce aparțin diferitor ramuri de drept, reunite prin obiectul comun de reglementare juridică, care cuprinde totalitatea relațiilor sociale din sfera inviolabilității personale”. În cadrul acestui sistem de norme juridice cercetătoarea identifică două mari categorii: norme care consacră dreptul la inviolabilitate personală și norme care asigură acest drept.

Respectiv, la categoria normelor ce consacră acest drept, domnia sa atrăbuie normele care se referă la: - recunoașterea drepturilor și libertăților persoanei (inclusiv a dreptului la inviolabilitate personală) ca valoare supremă, temelie a libertății, dreptății și păcii în lume (de exemplu, preambulul Declarației Universale a Drepturilor

Omului (DUDO), art.1 din Constituția Republicii Moldova); - instituționalizarea însăși a dreptului la inviolabilitate a persoanei (art. 3 din DUDO, art. 24 din Constituția RM); - subiecții dreptului respectiv (omul, cetățeanul, fiecare persoană); - obiectul inviolabilității personale (viața, sănătatea, integritatea corporală, libertatea individuală, psihicul, onoarea, demnitatea etc.); - principiile ce stau la baza recunoașterii și respectării dreptului la inviolabilitate personală (universalității, egalității, garantării etc.); - posibilitățile pe care le presupune dreptul la inviolabilitate personală (posibilitatea persoanei de a fi protejată de restrângerea ilegală a inviolabilității fizice, psihice și morale, libertății individuale; de a cere de la alte persoane respectarea inviolabilității sale; de a recurge la protecția statului în caz de atentare la inviolabilitatea personală); - obligațiile statului, asociațiilor obștești și cetățenilor de a respecta inviolabilitatea personală a fiecărui om, indiferent de gen, rasă, naționalitate, limbă, origine socială, situație materială, domiciliu, atitudine față de religie, convingeri etc.; - investirea cu inviolabilitate personală specială (în legătură cu executarea funcțiilor de importanță socială).

La categoria normelor care asigură dreptul la inviolabilitate personală, considerate a fi cele mai numeroase, sunt atribuite dispozițiile juridice care se referă la: - necesitatea asigurării dreptului la inviolabilitate personală; - scopurile și sarcinile acestui drept; - garanțiile realizării dreptului la inviolabilitate personală (prevederile dreptului internațional, ale dreptului constituțional și a unor norme ramurale referitoare la interzicerea restrângerii inviolabilității personale cu depășirea limitelor stabilite de convențiile internaționale și legislația națională); - sistemul organelor care realizează protecția juridico-statală și apărarea dreptului la inviolabilitate personală; - sistemul măsurilor de protecție și apărare a inviolabilității personale (măsuri de prevenire și reprimare a încălcărilor inviolabilității personale; măsuri de protecție judiciară; măsuri de răspundere juridică și măsuri de compensare; măsuri juridice de supraveghere și control); - formele și metodele asigurării dreptului la inviolabilitate personală (constatarea delictelor, garantare, compensare, recuperare, răspundere, restrângere, obligare, interzicere etc.); - posibilitatea restrângerii invi-

olabilității personale (restrângerea legată de stabilirea limitelor inviolabilității personale generale determinată de nivelul libertății individului caracteristic uneia sau altei societăți; restrângerea legată de stabilirea limitelor inviolabilității personale speciale, determinată de particularitățile activității profesionale; restrângerea condiționată de situații speciale și excepționale (extrema necesitate, legitima apărare, situația excepțională) etc.

Din cele enunțate, putem deduce valoarea deosebită a dreptului la inviolabilitate personală și atenția care trebuie să i se acorde de către legiuitor.

În general, dreptului la libertate și inviolabilitate personală îi este atribuită o semnificație deosebită într-o societate democratică. În documentele Comisiei pentru drepturile omului a ONU se subliniază că libertatea și inviolabilitatea persoanei constituie baza protecției și apărării tuturor celorlalte drepturi și libertăți ale omului [17, p. 10].

Accentuând valoarea deosebită a libertății, marele constituționalist C. Stere [12, p. 465-466] (citată de R. Grecu [6, p. 69-70]) susținea la vremea sa că toate libertățile, despre care vorbește Constituția, izvorăsc dintr-un singur principiu suprem – *principiul de inviolabilitate a personalității*, care prin sine însuși afirmă respectul demnității umane. Conform acestui principiu legea consideră o ființă umană sacră și inviolabilă doar în virtutea faptului că este ființă omenească. După acest remarcabil cugetător al neamului nostru, principiul dat este incompatibil cu sclavagismul și robia, cu supunerea la chinuri și înjosirea ființei în scopul descoperirii unei crime. El este incompatibil nu numai cu pedeapsa cu moartea, dar cu însăși ideea veche despre pedeapsă nu ca mijloc de apărare a societății, ca un mijloc de a face inofensivă persoana inculpată, ci ca o răzbunare în scopul provocării suferințelor acesteia.

Referindu-ne nemijlocit la consacrarea legală a dreptului la inviolabilitate personală, notăm că acesta este consfințit în principal, după cum este și necesar, în textul Legii Supreme a Republicii Moldova prin următoarea formulă: „Libertatea individuală și siguranța persoanei sunt inviolabile” [1, art. 25 alin. (1)].

În contextul normei constituționale, libertatea individuală vizează, după cum susțin majori-

tatea cercetătorilor, libertatea fizică a persoanei, dreptul de a se putea comporta și mișca liber, de a nu fi ținut în sclavie, de a nu fi reținut, arestat sau deținut decât în cazurile și în formele expres prevăzute de Constituție și lege [2, p. 40].

Într-o altă accepțiune, libertatea individuală este considerată a fi „expresia constituțională a stării naturale umane, omul se naște liber, iar societatea este obligată să respecte și să protejeze libertatea omului” [10, p. 248; 11, p. 31]. Totodată, întrucât libertatea individuală, ca de altfel, toate libertățile umane, nu poate și nici nu trebuie să fie absolută, ea urmează a se realiza în limitele coordonatelor impuse de către ordinea constituțională sau, mai larg, de ordinea de drept, iar încălcarea ordinii de drept de către individ îndreptățește autoritățile publice de a interveni prin constrângere. Dacă este cazul, în funcție de gravitatea încălcărilor, pot fi aplicate măsuri care privesc libertatea persoanei, cum ar fi reținerea, arestul, percheziția.

Recunoscând o asemenea libertate fiecărei persoane și sugerând eventualele consecințe ce pot surveni în caz de neconformare ordinii stabilite în stat, Constituția, în același timp, ține să prestabilească și anumite limite în cadrul cărora trebuie să se desfășoare intervenția autorităților publice. Prin esență, acest moment reprezintă prima și cea mai importantă garanție a respectării dreptului la inviolabilitate personală la aplicarea constrângerii juridice [3, p. 24-25].

Acțiunile autorităților publice de restabilire a ordinii de drept, de represiune sunt și trebuie să fie, la rîndul lor, condiționate și clar delimitate, astfel încât libertatea individuală să fie respectată și nici o persoană care este inocentă să nu fie victima unor acțiuni abuzive sau determinate eventual de rațiuni politice. Intervine astfel noțiunea de „siguranță a persoanei” care exprimă ansamblul garanțiilor ce protejează persoana în situațiile în care autoritățile publice, în aplicarea Constituției și a legilor, iau anumite măsuri care privesc libertatea individuală, garanții de natură să asigure ca aceste măsuri să nu fie ilegale [7, p. 138-139]. Acest sistem de garanții permite realizarea represiunii faptelor antisociale sau nelegale, dar, în același timp, asigură și inocențelor ocrotirea juridică necesară. Astfel, siguranța persoanei este văzută ca o garanție a libertății individuale,

ce privește legalitatea măsurilor care pot fi dispuse de către autoritățile publice, în cazurile și în condițiile prevăzute de lege [2, p. 40-41].

Într-o altă viziune, siguranța persoanei presupune dreptul de a fi supus privării sau restrîngerii libertății doar în conformitate cu normele legale care reglementează excepțiile de la dreptul la libertate (noțiunea de siguranță a persoanei e identică cu obligația respectării stricte a legalității de către autoritățile judiciare penale competente) [8, p. 50].

Prin urmare, art. 25 din Constituția RM stabilește condițiile în care se pot realiza percheziții, rețineri și arestări. Respectiv, acestea pot fi dispuse numai în cazurile și cu procedura prevăzută de lege, prin care urmează să înțelegem regulile procedurale a căror respectare obligatorie se impune. Deși art. 25 cuprinde în cea mai mare măsură aspecte de procedură, conținutul articolului este cu mult mai mare și nu se referă doar la aceste chestiuni. După cum susțin unii cercetători [4, p. 63], articolul în cauză protejează persoana nu doar de percheziție, reținere sau arestare abuzivă, dar și de o defnire defectuoasă a infracțiunilor, de utilizare a noțiunilor și definițiilor vagi, precum și de practica juridică incorectă.

În general, dreptul la libertate și inviolabilitate personală este atribuit la categoria drepturilor și libertăților civile și politice, realizarea și apărarea cărora se deosebește într-o anumită măsură de respectarea și protecția drepturilor economice, sociale și culturale, reglementate de Constituție.

Drepturile social-economice presupun un program social complex care poate fi realizat doar printr-o activitate pozitivă a statului. În schimb, drepturile civile și politice ale cetățeanului nu necesită din partea statului programe speciale și activități complexe. Ele necesită doar o protecție față de intervenții, restrîngerii și limitări nejustificate. În acest sens, cercetătorul A. Asmen scrie „aceste drepturi limitează dreptul statului, dar nu solicită din partea acestuia nici un serviciu, nici o jertfă în favoarea cetățenilor. Statul trebuie să se abțină doar de la intervenția în sferele date, acordînd spațiu liber activității personale” [24, p. 398]. Cu alte cuvinte, statul trebuie doar să pună la dispoziția cetățenilor posibilități juridice de nădejde pentru protecția drepturilor civile și politice [17, p. 20], în special, e cazul garantării ac-

cesului liber la justiție, a dreptului la apărare etc., ca elemente importante ale mecanismului juridic de protecție a drepturilor omului.

Pe cât de simplu pare acest lucru la prima vedere, pe atât de dificilă se dovedește a fi transpunerea lui în practică. Aceasta deoarece adesea intervenția statului este determinată de necesitatea protejării intereselor sale, moment pentru care nu rare ori sunt jertfite interesele și drepturile cetățenilor, printre care și libertatea acestora. De aceea, problema inviolabilității persoanei este de o deosebită actualitate pentru Republica Moldova, aflată pe calea democratizării și edificării statului de drept [3, p. 24-25]. Ea necesită o atenție distinctă din partea legiuitorului, a teoreticienilor și practicienilor, deoarece, după cum susținea marele savant C. Stere [6, p. 74-75] „fără asigurarea libertății individuale și a libertății comunale, constituționalismul oricărei țări va rămîne o simplă fațadă, în dosul căreia se poate ascunde arbitrarul și despotismul cel mai neînfrînat”.

Concluzii. Generalizînd, notăm că prin consacarea constituțională a *dreptului la inviolabilitate personală* se tinde nu numai spre garantarea libertății persoanei, ci și spre asigurarea securității juridice a acesteia în raporturile sale cu puterea, în special, la aplicarea constrîngerii juridice, moment deosebit de semnificativ pentru o societate democratică și un stat de drept.

Pornind de la semnificația fundamentală a inviolabilității persoanei într-un stat de drept, considerăm că pentru restrîngerea dreptului la inviolabilitate personală este necesară o diligență sporită din partea autorităților competente, dat fiind faptul că aceasta implică nemijlocit și restrîngerea altor drepturi fundamentale garantate de Constituție. De aceea, atât legiuitorul în procesul legiferării, cât și practicienii trebuie cu o deosebită precauție să facă uz de competența lor legală de a restrînge inviolabilitatea persoanei, mai ales că nu sunt rare cazurile, cînd prin aceasta sunt cauzate grave prejudicii de diferită natură acuzatului. Cea mai bună soluție în acest caz o reprezintă restrîngerea inviolabilității persoanei doar ca *excepție, potrivit principiilor general recunoscute și doar în limitele și pentru scopurile strict prevăzute de lege*.

Bibliografice:

1. *Constituția Republicii Moldova*, adoptată la 29.07.1994, în vigoare din 27.08.1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 12.08.1994, nr. 1.
2. *Constituția României revizuită: comentarii și explicații*. Muraru I., Constantinescu M., Iorgovan A. etc. București: ALL BECK, 2004.
3. Costachi Gh., Chetruș U. *Inviolabilitatea persoanei – drept fundamental pasibil de restrîngere*. În: Revista Națională de Drept, 2013, nr. 5.
4. Creangă I., Gurin C. *Drepturile și libertățile fundamentale. Sistemul de garanții*. Chișinău: TISH, 2005 (F.E.-P. „Tipografia Centrală”).
5. *Dicționarul explicativ al limbii romîne*. Ediția a II-a. București: Univers Enciclopedic, 1998.
6. Grecu R. *Stere în luptă pentru drepturile omului. Concepția drepturilor și libertăților omului în opera juridică a lui Constantin Stere*. Chișinău: «Universul», 2009.
7. Iancu Gh. *Drept constituțional și instituții politice*. Ediția a III-a revăzută și completată. București: Lumina Lex, 2005.
8. Ionescu D. *Procedură penală. Partea generală: sinteze și spețe*. Cluj-Napoca: Sfera Juridică, 2007.
9. Micu D. *Garantarea drepturilor omului în practica Curții europene a drepturilor omului și în Constituția României*. București: All Beck, 1998.
10. Muraru I. *Drept constituțional și instituții politice*. Vol. I. București: ACTAMI, 1995.
11. Nicolae N.-A. *Garantarea libertății persoanei*. București: Ed. Univ. Titu Maiorescu, 2002.
12. Stere C. *Curs de drept constituțional* (lito-grafiat). 1910. Biblioteca Academiei de Științe a României.
13. Tămăș S. *Dicționar politic. Instituțiile democrației și cultura civică* (Ediția a II-a, revăzută și adăugită). București: Casa de Editură și Presă „Șansa” SRL, 1996.
14. Абдуллаев М.И. *Права человека и закон: Историко-теоретические аспекты*. Санкт-Петербург: «Юридический Центр Пресс», 2004.
15. Васильева Е.Г. *Принцип неприкосновенности личности в уголовном процессе*. În: Актуальные вопросы уголовного процесса

современной России. Межвузовский сборник научных трудов. Уфа: РИО БашГУ, 2003.

16. Демирчян В.В. *Пределы ограничения права на личную неприкосновенность при применении задержания в уголовном процессе*. In: Современное право, 2008, nr. 8.

17. Лебедев В.М. *Судебная защита свободы и личной неприкосновенности граждан на предварительном следствии*. Учебное пособие. Москва: Городец, 2001.

18. Опалева А.А. *Институт личной неприкосновенности в системе права*. In: Труды Академии Управления МВД России. [resurs electronic]: <http://web1.law.edu.ru/article/article.asp?articleID=1389582>. (accesat la 31.07.2017).

19. Орлов Р.В. *Право на свободу и личную неприкосновенность как конституционная гарантия от незаконных и необоснованных арестов граждан*. In: Академический юридический журнал «Научные сообщения», 2008, nr. 3 (33).

20. Патюлин В.А. *Неприкосновенность личности как правовой институт*. In: Советское государство и право, 1973, № 11.

21. Петрухин И.Л. *Свобода личности и уголовно-процессуальное принуждение*. Москва: «Наука», 1985.

22. Писарев А.В. *Производство следственных действий, ограничивающих право граждан на личную неприкосновенность*. Автореферат диссертации ... канд. юрид. наук. Омск, 2002.

23. Сердюкова Е.В. *Свобода человека как объект посягательства*. În: Русская цивилизация: наука, образование, общество. Электронное научное издание (журнал). 2009, nr. 3. <http://publ.uchis-online.ru/files/Chi05.pdf>. (accesat la 31.04.2013).

24. Эсмен А. *Общие основания конституционного права*. Спб., 1909.